

Rättsfallssamlingen

DOMSTOLENS DOM (tredje avdelningen)

den 5 maj 2022*

”Begäran om förhandsavgörande – Konsumentskydd – Oskäliga villkor – Direktiv 93/13/EEG – Tillämplighet i tiden (*ratione temporis*) – Artikel 10.1 – Låneavtal som ingåtts före en medlemsstats anslutning till Europeiska unionen men som ändrats efter detta datum – Artikel 6 – Återbetalning av de fördelar som näringsidkaren dragit – Nationell lagstiftning som föreskriver att oskäliga villkor ska bytas ut och att det överskjutande belopp som är en följd av dessa villkor ska återbetalas – Materiell tillämplighet (*ratione materiae*) – Artikel 1.2 – Avtalsvillkor som avspeglar bindande författningsföreskrifter ska uteslutas”

I mål C-567/20,

angående en begäran om förhandsavgörande enligt artikel 267 FEUF, framställd av Općinski građanski sud u Zagrebu (Distriktsdomstolen för civilmål i Zagreb, Kroatien) genom beslut av den 15 oktober 2020, som inkom till domstolen den 29 oktober 2020, i målet

A.H.

mot

Zagrebačka banka d.d.,

meddelar

DOMSTOLEN (tredje avdelningen)

sammansatt av avdelningsordföranden K. Jürimäe, samt domarna N. Jääskinen (referent), M. Safjan, N. Piçarra och M. Gavalec,

generaladvokat: J. Kokott,

justitiesekreterare: A. Calot Escobar,

efter det skriftliga förfarandet,

med beaktande av de yttranden som avgetts av:

– A.H., genom P. Đurić och S. Kalebota, odvjetnici,

* Rättegångsspråk: kroatiska.

- Zagrebačka banka d.d., genom B. Porobija, M. Kiš Kapetanović och S. Porobija, odvjetnici,
 - Kroatens regering, genom G. Vidović Mesarek, i egenskap av ombud,
 - Europeiska kommissionen, genom M. Mataija och N. Ruiz García, båda i egenskap av ombud,
- och efter att den 3 februari 2022 ha hört generaladvokatens förslag till avgörande,
följande

Dom

- 1 Begäran om förhandsavgörande avser tolkningen av rådets direktiv 93/13/EEG av den 5 april 1993 om oskäligen villkor i konsumentavtal (EGT L 95, s. 29; svensk specialutgåva, område 15, volym 12, s. 169), och av artiklarna 38 och 47 i Europeiska unionens stadga om de grundläggande rättigheterna (nedan kallad stadgan).
- 2 Begäran har framställts i ett mål mellan A.H. och Zagrebačka banka d.d. (nedan kallad Zagrebačka banka). Målet rör återbetalning av belopp som Zagrebačka banka påstås ha uppburit felaktigt med tillämpning av oskäligen avtalsvillkor som återfanns i det låneavtal som parterna ursprungligen ingått och som de senare ersatt genom ett tillägg som innehåller de ändringar som föreskrivs i en kroatisk lag.

Tillämpliga bestämmelser

Unionsrätt

2012 års anslutningsakt

- 3 I artikel 2.1 i akten om villkoren för Republiken Kroatiens anslutning till Europeiska unionen och om anpassning av fördraget om Europeiska unionen, fördraget om Europeiska unionens funktionssätt och fördraget om upprättandet av Europeiska atomenergigemenskapen (EUT L 112, 2012, s. 21) föreskrivs följande:

”Från och med anslutningsdagen ska bestämmelserna i de grundläggande fördragen och i de akter som har antagits av institutionerna före anslutningen vara bindande för Kroatien och tillämpas i Kroatien på de villkor som anges i dessa fördrag och i denna akt.”

Direktiv 93/13

- 4 Trettonde skälet i direktiv 93/13 har följande lydelse:

”Sådana författningsföreskrifter hos medlemsstaterna som direkt eller indirekt reglerar villkoren för konsumentavtal antas inte innehålla oskäligen villkor. Därför förefaller det inte nödvändigt att villkor som avspeglar bindande författningsföreskrifter och principer eller bestämmelser i internationella konventioner som medlemsstaterna eller gemenskapen har tillträtt underkastas

bestämmelserna i detta direktiv. I det avseendet omfattar uttrycket 'bindande författningsföreskrifter' i artikel 1.2 även regler som enligt lagstiftningen gäller mellan de avtalsslutande parterna om inget annat har avtalats.”

5 Artikel 1.2 i detta direktiv har följande lydelse:

”Avtalsvillkor som avspeglar bindande författningsföreskrifter samt bestämmelser eller principer i internationella konventioner som medlemsstaterna eller gemenskapen har tillträtt, särskilt inom transportområdet, är inte underkastade bestämmelserna i detta direktiv.”

6 I artikel 6.1 i detta direktiv föreskrivs följande:

”Medlemsstaterna skall föreskriva att oskäliga villkor som används i avtal som en näringsidkare sluter med en konsument inte är, på sätt som närmare stadgas i deras nationella rätt, bindande för konsumenten och att avtalet skall förbli bindande för parterna på samma grunder, om det kan bestå utan de oskäliga villkoren.”

7 I artikel 10.1 i detta direktiv föreskrivs följande:

”Medlemsstaterna skall senast den 31 december 1994 sätta i kraft de lagar och andra författningar som är nödvändiga för att följa detta direktiv. De ska genast underrätta kommissionen om detta.

Dessa bestämmelser skall tillämpas på alla avtal som sluts efter den 31 december 1994.”

Kroatisk rätt

8 *Zakon o potrošačkom kreditiranju* (lagen om konsumentkrediter, *Narodne novine*, br 75/09), som trädde i kraft den 1 januari 2010, antogs före Republiken Kroatiens anslutning till Europeiska unionen och syftade till att i kroatisk rätt genomföra bestämmelserna i Europaparlamentets och rådets direktiv 2008/48/EG av den 23 april 2008 om konsumentkreditavtal och om upphävande av rådets direktiv 87/102/EEG (EUT L 133, 2008, s. 66, och rättelser i EUT L 207, 2009, s. 14, EUT L 199, 2010, s. 40, EUT L 234, 2011, s. 46 och EUT L 36, 2015, s. 15).

9 I artikel 3 i denna lag anges de typer av kreditavtal som lagen inte är tillämplig på. Bland dessa avtal återfinns inte kreditavtal som är avsedda att göra det möjligt att förvärva eller behålla äganderätt till mark eller till en befintlig eller planerad byggnad.

10 Lagen har ändrats genom *Zakon o izmjeni i dopunama Zakona o potrošačkom kreditiranju* (lag om ändringar och tillägg till lagen om konsumentkrediter, *Narodne novine*, br. 102/15) (nedan kallad 2015 års lag om konsumentkrediter), som trädde i kraft den 30 september 2015.

11 Kapitel IV.a i 2015 års lag om konsumentkrediter innehåller 19a–19-§§. I dessa bestämmelser regleras ”omvandling av krediter uttryckta i schweizerfranc [CHF] och krediter uttryckta i [kroatiska] kuna [HRK] med en valutaklausul uttryckt i schweizerfranc”.

12 I artikel 19 b i denna lag, med rubriken ”Principen om omvandling av krediter”, föreskrivs följande:

”Omvandlingen av en kredit uttryckt i schweizerfranc till en kredit uttryckt i euro, och en kredit uttryckt i [kroatiska] kuna med en valutaklausul uttryckt i schweizerfranc till en kredit uttryckt i [kroatiska] kuna med en valutaklausul uttryckt i euro, innebär en omvandling av krediten för att ändra den valuta som den är formulerad i eller för att ändra valutan i dess valutaklausul, och sker på

ett sådant sätt dels att ställningen för en konsument med en kredit uttryckt i schweizerfranc blir densamma som den ställning han eller hon skulle ha haft om han eller hon hade fått en kredit uttryckt i euro, dels att ställningen för en konsument med en kredit uttryckt i [kroatiska] kuna med en valutaklausul uttryckt i schweizerfranc blir densamma som den ställning han eller hon skulle ha haft om han eller hon hade fått en kredit uttryckt i [kroatiska] kuna med en valutaklausul uttryckt i euro.”

13 I artikel 19 c i nämnda lag, med rubriken ”Beräkningsmetod för omvandling av krediten”, föreskrivs ett särskilt förfarande för beräkning av det nya kapitalbeloppet för den berörda konsumentens skuld, vilket huvudsakligen består i att jämföra konsumentens återbetalning av lånet med de villkor som följer av ett fiktivt lån uttryckt i euro. Det nya lånebeloppet uttryckt i euro per den 30 september 2015, som erhållits genom detta särskilda beräkningsförfarande, utgör det belopp som fastställts för konsumentens återbetalning av lånet från och med detta datum.

14 I artikel 19 e i samma lag, med rubriken ”Omvandling av krediten”, föreskrivs följande i punkterna 1, 5 och 6:

”1. Inom 45 dagar från och med den dag då denna lag träder i kraft ska fordringsägaren, genom rekommenderat brev med mottagningsbevis, till konsumenten skicka en beräkning av omvandlingen av krediten, med den situation som beräknas den 30 september 2015 i enlighet med artikel 19 c i denna lag, och med ett förslag till ett nytt kreditavtal eller ett ändrat kreditavtal.

...

5. För det fall att konsumenten godtar omvandlingen av krediten ska vederbörande underrätta fordringsägaren därom, antingen genom ett rekommenderat brev med mottagningsbevis eller personligen inom 30 dagar från mottagandet av den beräkning av omvandlingen som avses i punkt 1 i denna artikel, och från uppställningen över fordringsägarens samtliga fordringar, det vill säga en översikt över de utestående belopp som avses i punkt 2 i den här artikeln.

6. Om konsumenten inte godtar beräkningen av omvandlingen av krediten eller inte ingår ett sådant avtal som avses i artikel 19c.1 punkt 6 i denna lag, ska återbetalningen av krediten fortsätta enligt giltiga avtalsvillkor och i enlighet med bestämmelserna i denna lag.”

Målet vid den nationella domstolen och tolkningsfrågorna

15 Den 15 oktober 2007 ingick klaganden i det nationella målet, en konsument med hemvist i Kroatien, och Zagrebačka banka, en bank etablerad i denna medlemsstat, ett avtal om fastighetslån som avsåg ett belopp uttryckt i schweizerfranc, men som betalades i kroatiska kuna enligt den genomsnittliga växelkurs som fastställts av Hrvatska Narodna Banka (Kroatiens centralbank) vid tidpunkten för utbetalningen av lånet. Avtalet innehöll bland annat ett villkor enligt vilket schweizerfranc utgjorde den valuta på grundval av vilken lånet skulle återbetalas och ett villkor enligt vilket den rörliga ränta som skulle tillämpas kunde ändras genom ett ensidigt beslut av Zagrebačka banka.

16 Den reform som infördes genom 2015 års lag om konsumentkrediter trädde i kraft den 30 september 2015. Enligt artikel 19 b i denna lag måste alla lån som var uttryckta i schweizerfranc omvandlas till lån uttryckta i euro, så att konsumenten försattes i en situation

som motsvarade situationen för den som tagit ett lån i euro. Enligt artikel 19 e i nämnda lag var kreditgivarna skyldiga att erbjuda alla berörda konsumenter att ingå nya kreditavtal eller att ändra de ingångna avtalen med iakttagande av de omvandlingsmetoder som föreskrivs i bland annat artikel 19 c i samma lag. För det fall konsumenten inte samtyckte till en sådan omvandling skulle återbetalningen av lånet fortsätta i enlighet med gällande avtalsvillkor.

- 17 Den 8 januari 2016 kom klaganden i det nationella målet och Zagrebačka banka överens om ett tillägg till deras ursprungliga avtal, för att genomföra den omvandling som föreskrivs i 2015 års lag om konsumentkrediter, vilket innebar att återbetalningen av lånet indexerades till euro. Detta medförde en ändring av såväl kapitalbeloppet som metoden för att beräkna räntan från och med den 30 september 2015.
- 18 Den 12 juni 2019 väckte klaganden talan mot Zagrebačka banka vid Općinski građanski sud u Zagrebu (distriktsdomstolen för civilmål i Zagreb, Kroatien).
- 19 Klaganden har yrkat att villkoret avseende prisindexering till schweizerfranc och villkoret om rörlig ränta som återfinns i det avtal som ingicks den 15 oktober 2007 ska förklaras oskäligen och således ogiltiga mot bakgrund av bestämmelser i den kroatiska lagstiftningen och mot bakgrund av bestämmelser i unionsrätten, i synnerhet bestämmelserna i direktiv 93/13.
- 20 Till stöd för detta har klaganden åberopat resultatet av förfaranden för kollektiv prövning vid Trgovački sud u Zagrebu (Handelsdomstolen i Zagreb, Kroatien) av mål som väckts mot flera banker, däribland Zagrebačka banka. Det framgår av beslutet om hänskjutande att de kroatiska domstolar vilka successivt varit aktiva inom ramen för detta förfarande, med stöd av bland annat bestämmelserna i direktiv 93/13, förklarar, i beslut som vunnit laga kraft, att de berörda bankerna åsidosatt kollektiva intressen och konsumenters rättigheter genom att, under en period som omfattar år 2007, ingå kreditavtal som innehöll villkor som bedömts vara oskäligen och ogiltiga, eftersom dessa innehöll dels en indexering av återbetalningen till schweizerfranc, dels en ändring av räntesatsen efter ett ensidigt beslut av långgivaren.
- 21 Klaganden i det nationella målet har vidare yrkat, med åberopande av ett sakkunnigutlåtande som denne låtit upprätta, att Zagrebačka banka, till klaganden, ska förpliktas återbetala alla förmåner som den olovligen har dragit på grund av de oskäligen avtalsvillkoren i det ursprungliga avtalet, vilka senare ersattes genom ett tilläggsavtal men vilket enligt klaganden inte var tillräckligt för att reparera den skada som uppkommit.
- 22 Klaganden har i detta avseende gjort gällande att den hänskjutande domstolen ska ogiltigförklara varje bestämmelse i nationell rätt som hindrar klaganden från att erhålla full återbetalning av nämnda förmåner, eftersom klaganden inte har avstått från de rättigheter som vederbörande har i egenskap av konsument. Klaganden anser att 2015 års lag om konsumentkrediter och det tilläggsavtal som återger innehållet i denna lag inte gjorde det möjligt att försätta klaganden i samma situation som vederbörande skulle ha befunnit sig i om det ursprungliga avtalet inte hade innehållit några oskäligen villkor.
- 23 Zagrebačka banka bestred dessa yrkanden och gjorde gällande att klaganden, på grund av att lånet omvandlades i enlighet med vad som föreskrevs i nämnda lag och att tilläggsavtalet godtogs, inte längre hade någon rättslig grund för att få fastställt att villkoren i det ursprungliga avtalet var oskäligen, eller för att erhålla ersättning för detta, eftersom lånet, enligt nämnda bank, beräknades retroaktivt som om det hade upprättats i euro.

- 24 Den hänskjutande domstolen har inledningsvis påpekat att 2015 års lag om konsumentkrediter och det tilläggsavtal som ingicks med stöd av denna lag antogs efter det att Republiken Kroatien anslöt sig till unionen, vilket innebär att domstolen i tidsmässigt hänseende (*ratione temporis*) är behörig att besvara de tolkningsfrågor som har ställts i förevarande mål.
- 25 I sak har den hänskjutande domstolen konstaterat att klaganden i det nationella målet, mot bakgrund av det aktuella tilläggsavtalet, inte avstått från full ersättning eller rättsligt skydd för sina intressen och att detta avstående för övrigt är förbjudet enligt kroatisk rätt, bland annat genom 2015 års lag om konsumentkrediter. Den hänskjutande domstolen anser dessutom att denna lag inte nämner något om när sådana villkor som de som är aktuella i det nationella målet är oskäliga och ogiltiga, eller om den skada som konsumenten själv har lidit till följd av oskäliga avtalsvillkor, eller om de belopp som näringsidkaren förvärvat på ett otillbörligt sätt i detta avseende. Det ankommer nämligen på den domstol där talan väckts att bedöma dessa omständigheter. Enligt den hänskjutande domstolen har klaganden i det nationella målet visat att omvandlingen av lånet inte möjliggjorde för Zagrebačka banka att till klaganden återbetala alla de förmåner som Zagrebačka banka på ett otillbörligt sätt dragit på klagandens bekostnad.
- 26 Den hänskjutande domstolen har vidare understrukit att Vrhovni sud (Högsta domstolen, Kroatien), inom ramen för ett ”pilotmål”, den 4 mars 2020 meddelade ett tolkningsbeslut enligt vilket varje avtal om omvandling som ingåtts med stöd av 2015 års lag om konsumentkrediter ”har rättsverkningar och är giltigt när villkoren i det ursprungliga låneavtalet om rörlig räntesats och valutaklausulen är ogiltiga”, bland annat på grund av att ett sådant avtal utgör ett nytt avtalsförhållande, eftersom konsumenten, till skillnad från de omständigheter som låg till grund för målet i dom av den 14 mars 2019, Dunai (C-118/17, EU:C:2019:207), inte är skyldig att acceptera det.
- 27 Det framgår av begäran om förhandsavgörande att detta avgörande från Vrhovni sud (Högsta domstolen) är bindande för underinstanserna, men att det har tolkats olika vad gäller dess inverkan på rätten till återbetalning för en konsument som har samtyckt till en sådan omvandling. Enligt ett första synsätt saknar det betydelse huruvida näringsidkaren har erhållit nära otillbörliga förmåner eller huruvida konsumenten har fått full ersättning. Enligt ett andra synsätt, som förespråkas av den hänskjutande domstolen, kan nämnda beslut inte förstås på detta sätt, eftersom det då skulle få verkningar som strider mot kraven i direktiv 93/13, såsom detta har tolkats av EU-domstolen.
- 28 Mot bakgrund av EU-domstolens praxis avseende bestämmelserna i direktiv 93/13, jämförda med artiklarna 38 och 47 i stadgan, anser den hänskjutande domstolen dessutom att lagstiftaren i en medlemsstat får vidta åtgärder som ger konsumenterna ett starkare skydd än vad som föreskrivs i direktivet. Den hänskjutande domstolen anser att den, för att uppnå de mål som fastställs i unionsrätten, bör avstå från att tillämpa de bestämmelser i 2015 års lag om konsumentkrediter som inte är förenliga med unionsrätten och, i förevarande fall, slå fast att oskäliga villkor ska upphävas som om de aldrig hade existerat samt att alla fördelar som Zagrebačka banka har dragit med stöd av dessa villkor ska återbetalas till klaganden i det nationella målet.
- 29 Slutligen har den hänskjutande domstolen angett att det av andra bestämmelser i kroatisk rätt följer att giltigheten av ett avtal ska bedömas vid tidpunkten för avtalets ingående och att en ogiltig klausul inte kan rättas till. Den hänskjutande domstolen anser att dessa bestämmelser är förenliga med EU-domstolens praxis rörande direktiv 93/13. Den anser också att det av denna praxis följer att de nationella domstolarna ska underlåta att tillämpa oskäliga villkor från första början och inte får ersätta dem med ett innehåll som parterna inte kommit överens om.

30 Mot denna bakgrund beslutade Općinski građanski sud u Zagrebu (distriktsdomstolen för civilmål i Zagreb) att vilandeförklara målet och ställa följande frågor till EU-domstolen:

- ”1. Ska artikel 6.1 i direktiv 93/13 om oskäligen villkor i konsumentavtal, såsom denna bestämmelse har tolkats i EU-domstolens praxis, särskilt i dom av den 14 mars 2019, Dunai, (C-118/17, EU:C:2019:207), tolkas så, att ett ingripande från lagstiftarens sida i förhållandet mellan å ena sidan konsumenterna, vilka är låntagare, och å andra sidan en bank, inte kan beröva konsumenterna rätten att vid domstol ifrågasätta villkoren i det ursprungliga avtalet eller i det tilläggsavtal till avtalet som ingåtts enligt lag, för att säkerställa deras rätt att erhålla återbetalning av alla de förmåner som Zagrebačka banka har erhållit på ett otillbörligt sätt, till nackdel för konsumenterna, genom tillämpning av oskäligen avtalsvillkor, när konsumenterna inom ramen för ett ingripande från lagstiftarens sida frivilligt har ändrat det ursprungliga avtalsförhållandet på grundval av bankernas lagstadgade skyldighet att erbjuda konsumenterna en sådan möjlighet, och inte direkt enligt lagen om ingripande, såsom var fallet i [det mål som låg till grund för] domen i målet Dunai?”
2. Är den nationella domstol som ska pröva ett mål mellan två personer, låntagaren och Zagrebačka banka, och som i enlighet med den tolkning av antagits av Vrhovni sud (Högsta domstolen, Kroatien) inte kan tolka bestämmelserna i den nationella lagen Zakon o izmjenama i dopunama Zakona o potrošačkom kreditiranju (lag om ändring och komplettering av konsumentkreditlagen) på ett sätt som överensstämmer med kraven i direktiv 93/13, behörig och/eller skyldig att på grundval av detta direktiv och artiklarna 38 och 47 i [stadgan] underlåta att tillämpa denna nationella lagstiftning, såsom den tolkats av Vrhovni sud (Högsta domstolen, Kroatien)?”

Prövning av tolkningsfrågorna

Domstolens behörighet

- 31 Zagrebačka banka har gjort gällande att EU-domstolen saknar behörighet och att den tvist som anhängiggjorts vid den hänskjutande domstolen i tidsmässigt hänseende (*ratione temporis*) inte omfattas av unionsrätten, eftersom, för det första, det enda föremålet för tvisten är ett låneavtal som ingicks före Republiken Kroatiens anslutning till unionen.
- 32 Zagrebačka banka har för det andra gjort gällande att frågan om huruvida direktiv 93/13, som avses i förevarande begäran om förhandsavgörande, är tillämpligt, beror, enligt artikel 10.1 i det direktivet, på det datum då det berörda avtalet ingicks och inte på den period under vilken detta avtal har rättsverkningar.
- 33 I detta avseende bör det för det första erinras om att EU-domstolen enligt fast praxis är behörig att tolka unionsrätten, vad avser dess tillämpning i en ny medlemsstat, från och med dagen för den statens anslutning till unionen (dom av den 17 december 2020, Franck, C-801/19, EU:C:2020:1049, punkt 16 och där angiven rättspraxis).
- 34 I artikel 2 i akten om villkoren för Republiken Kroatiens anslutning till unionen, vilken nämns i punkt 3 i denna dom, föreskrivs att bestämmelserna i de grundläggande fördragen och i rättsakter som antagits av institutionerna före Republiken Kroatiens anslutning är bindande för

denna medlemsstat och ska tillämpas i den staten först från och med dagen för dess anslutning till unionen, det vill säga från den 1 juli 2013 (dom av den 25 mars 2021, *Obala i lučice*, C-307/19, EU:C:2021:236, punkt 55).

- 35 Domstolen är således behörig att pröva en fråga om tolkning av unionsrätten, vars svar kan leda till att en nationell lagstiftning, som denna medlemsstat antagit efter nämnda anslutning och som har rättsliga verkningar på nämnda avtal, ska anses vara oförenlig med unionsrätten (se, för ett liknande resonemang, dom av den 14 februari 2019, *Milivojević*, C-630/17, EU:C:2019:123, punkterna 40–43).
- 36 För det andra har domstolen slagit fast, med hänsyn till att det av artikel 10.1 andra stycket i direktiv 93/13 framgår att denna bestämmelse endast ska tillämpas på avtal som sluts efter den 31 december 1994, vilket är den dag då fristen för införlivande av detta direktiv gick ut, att datumet då det i det nationella målet aktuella avtalet ingicks är avgörande för huruvida direktivet ska tillämpas på detta avtal, medan den period då detta avtal har rättsverkningar saknar relevans (dom av den 9 juli 2020, *Raiffeisen Bank och BRD Groupe Société Générale*, C-698/18 och C-699/18, EU:C:2020:537, punkt 42 och där angiven rättspraxis).
- 37 Denna rättspraxis har preciserats i fråga om situationer som uppkommit i medlemsstater som, i likhet med Republiken Kroatien, anslöt sig till unionen efter den 31 december 1994, eftersom dessa stater blev skyldiga att iakttä kraven i direktiv 93/13 först från och med dagen för deras anslutning. I detta särskilda sammanhang har domstolen vid upprepade tillfällen prövat frågan om tillämpligheten av detta direktiv, och således domstolens egen behörighet att tolka direktivet, mot bakgrund av tidpunkten för anslutningen av den medlemsstat vars lagstiftning är aktuell i det nationella målet, före frågan om huruvida det berörda avtalet ingåtts efter anslutningen och följaktligen omfattades av direktivets tillämpningsområde i tiden (se, för ett liknande resonemang, beslut av den 3 april 2014, *Pohotovost*, C-153/13, EU:C:2014:1854, punkterna 23–25; av den 3 juli 2014, *Tudoran*, C-92/14, EU:C:2014:2051, punkterna 26–29, och dom av den 9 juli 2020, *Raiffeisen Bank och BRD Groupe Société Générale*, C-698/18 och C-699/18, EU:C:2020:537, punkterna 41–44).
- 38 I förevarande fall är direktiv 93/13 inte tillämpligt på det ursprungliga avtal som är i fråga i det nationella målet, eftersom det ingicks den 15 oktober 2007, det vill säga före Republiken Kroatiens anslutning till unionen, vilken trädde i kraft den 1 juli 2013. I likhet med vad generaladvokaten har påpekat i punkterna 34 och 40 i sitt förslag till avgörande, kan en eventuell återbetalning av förmåner som Zagrebačka banka erhållit på ett otillbörligt sätt med stöd av potentiellt oskäliga avtalsvillkor följaktligen inte regleras av bestämmelserna i direktivet.
- 39 Direktiv 93/13 är däremot tillämpligt på tilläggsavtalet till det ursprungliga avtalet, eftersom detta tilläggsavtal, som också är i fråga i det nationella målet, ingicks den 8 januari 2016, det vill säga efter dagen för Kroatiens anslutning till unionen. När omständigheterna i det nationella målet till en del hänför sig till tiden efter medlemsstatens anslutning är domstolen i det avseendet behörig att tolka unionsrätten (se, för ett liknande resonemang, dom av den 17 december 2020, *Franck*, C-801/19, EU:C:2020:1049, punkt 17 och där angiven rättspraxis).
- 40 Det ska emellertid preciseras att nämnda tilläggsavtal inte kan utvidga direktivets tidsmässiga tillämpningsområde (*ratione temporis*), såsom det definierats i den rättspraxis om vilken det erinrats i punkterna 36 och 37 ovan, vilket innebär att den eventuella återbetalningsskyldighet

som åvilar Zagrebačka banka enligt bestämmelserna i nämnda tilläggsavtal inte kan regleras av bestämmelserna i nämnda direktiv eller grundas på dessa när det gäller perioden innan avtalet ingicks.

- 41 Av det ovan anförda följer att domstolen är behörig att tolka bestämmelserna i direktiv 93/13 endast i den mån begäran om förhandsavgörande avser villkoren i detta tilläggsavtal och perioden efter ingåendet av detta.

Huruvida begäran om förhandsavgörande kan tas upp till sakprövning

- 42 Zagrebačka banka har gjort gällande att de två tolkningsfrågorna inte kan tas upp till sakprövning då de saknar relevans för avgörandet av det nationella målet, eftersom varken de kroatiska bestämmelser som den hänskjutande domstolen har hänvisat till – inbegripet dem som de har tolkats av Vrhovni sud (Högsta domstolen) – eller tillägget till det avtal som parterna har ingått, fråntar klaganden i det nationella målet rätten att i enlighet med artikel 6.1 i direktiv 93/13 ansöka om återbetalning av de förmåner som Zagrebačka banka otillbörligen har erhållit genom det ursprungliga låneavtalet.
- 43 Det ska härvidlag för det första erinras om att det enligt EU-domstolens fasta praxis uteslutande ankommer på den nationella domstolen, vid vilken målet anhängiggjorts och vilken har ansvaret för det rättsliga avgörandet, att mot bakgrund av de särskilda omständigheterna i målet bedöma såväl om ett förhandsavgörande är nödvändigt för att döma i saken som relevansen av de frågor som ställs till EU-domstolen, vilka presumeras vara relevanta. EU-domstolen är följaktligen i princip skyldig att meddela ett förhandsavgörande när de frågor som ställts avser tolkningen eller giltigheten av en unionsrättslig regel, såvida det inte är uppenbart att den begärda tolkningen inte har något samband med de verkliga omständigheterna eller saken i det nationella målet eller då frågorna är hypotetiska eller EU-domstolen inte har tillgång till sådana uppgifter om de faktiska eller rättsliga omständigheterna som är nödvändiga för att kunna ge ett användbart svar på de frågor som ställts (dom av den 21 december 2021, Trapeza Peiraios, C-243/20, EU:C:2021:1045, punkt 25 och där angiven rättspraxis).
- 44 I förevarande fall avser tolkningsfrågorna tolkningen av unionsrättsliga bestämmelser, i synnerhet bestämmelserna i direktiv 93/13, och det är inte uppenbart att den begärda tolkningen saknar samband med det nationella målet eller att den fråga som ställts är hypotetisk. Det framgår nämligen bland annat av beslutet om hänskjutande att klaganden i det nationella målet, inom ramen för detta mål, har gjort gällande rättigheter som garanteras i nämnda direktiv. Det har dessutom konstaterats, i punkt 41 i förevarande dom, att situationen i det nationella målet delvis omfattas av direktivets tillämpningsområde i tiden.
- 45 För det andra utgör det även fast rättspraxis att den nationella domstolen, i ett förfarande enligt artikel 267 FEUF, som grundar sig på en tydlig funktionsfördelning mellan de nationella domstolarna och EU-domstolen, är ensam behörig att tolka och tillämpa bestämmelser i nationell rätt, medan EU-domstolen endast är behörig att tolka eller pröva giltigheten av en unionsrättsakt på grundval av de uppgifter om de faktiska omständigheterna som har lämnats av den nationella domstolen (dom av den 21 december 2021, Trapeza Peiraios, C-243/20, EU:C:2021:1045, punkt 26 och där angiven rättspraxis).
- 46 Zagrebačka bankas argument, att tolkningsfrågorna inte kan tas upp till sakprövning med hänsyn till de verkningar som enligt Zagrebačka banka följer av 2015 års lag om konsumentkrediter, kan således inte godtas.

47 Härav följer att begäran om förhandsavgörande kan tas upp till prövning.

Prövning i sak

Den första frågan

- 48 Den hänskjutande domstolen har ställt den första frågan för att få klarhet i huruvida artikel 6.1 i direktiv 93/13 ska tolkas så, att den utgör hinder för nationella bestämmelser som hindrar den domstol vid vilken talan har väckts från att bifalla en konsuments yrkande om fullständig återbetalning av de fördelar som en näringsidkare har dragit av oskäliga villkor i ett låneavtal, när näringsidkaren har varit skyldig att erbjuda konsumenten en ändring av det ursprungliga avtalet genom ett avtal vars innehåll fastställs av dessa bestämmelser och konsumenten har haft möjlighet att välja huruvida vederbörande ska godta en sådan ändring eller inte.
- 49 Den hänskjutande domstolen har härvid hänvisat till vissa kroatiska domstolars tolkning av 2015 års lag om konsumentkrediter, enligt vilken detta skulle kunna bli effekten av bestämmelserna i kapitel IV.a i denna lag. Det framgår särskilt av dessa bestämmelser att kreditgivarna var skyldiga att erbjuda alla konsumenter som ingått ett kreditavtal i schweizerfranc att omvandla avtalet till ett lån uttryckt i euro med iakttagande av de villkor som fastställts i nämnda lag. Berörda konsumenter hade möjlighet att vägra att anta erbjudandet, men om de accepterade omvandlingen så måste denna med nödvändighet ske genom att innehållet i nämnda bestämmelser infogades antingen i ett tillägg till det ursprungliga avtalet, såsom var fallet i det nationella målet, eller i ett nytt avtal mellan avtalsparterna.
- 50 För att ge den hänskjutande domstolen ett användbart svar, så att den kan avgöra det mål som är anhängigt vid den, ska det först prövas huruvida direktiv 93/13, såsom den kroatiska regeringen och kommissionen har påpekat i sina skriftliga yttranden, är materiellt tillämpligt (*ratione materiae*) i det nationella målet, med hänsyn till det undantag som föreskrivs i artikel 1.2 i direktivet.
- 51 Det framgår av övervägandena i punkterna 39 och 40 ovan, avseende det tidsmässiga tillämpningsområdet (*ratione temporis*) för direktiv 93/13, att detta direktiv endast är tillämpligt på tilläggsavtalet till det ursprungliga avtalet och att den eventuella återbetalningsskyldighet som åvilar Zagrebačka banka enligt detta tilläggsavtal inte kan regleras av bestämmelserna i direktivet eller grundas på dessa när det gäller perioden innan det att avtalet ingicks.
- 52 Under dessa omständigheter är domstolen endast behörig att besvara den första frågan, eftersom denna avser avtalsvillkor som i efterhand infördes i det ursprungliga avtalet genom nämnda tilläggsavtal i enlighet med 2015 års lag om konsumentkrediter.
- 53 Det nu aktuella nationella målet skiljer sig således från det mål som låg till grund för domen av den 14 mars 2019, Dunai(C-118/17, EU:C:2019:207). Sistnämnda mål avsåg nämligen, mer allmänt, dels inverkan av en nationell lagstiftning genom vilken villkor om växelkursskillnad i låneavtal kvalificerades som oskäliga och ogiltiga, och genom vilken dessa villkor ersattes med villkor som tillämpade den officiella växelkurs som den nationella Zagrebačka banka i en medlemsstat hade fastställt för den aktuella valutan, dels konsumentens möjlighet att begära att det ursprungliga låneavtalet skulle ogiltigförklaras (se, för ett liknande resonemang, dom av den 14 mars 2019, Dunai, C-118/17, EU:C:2019:207, punkterna 35–38).

- 54 I förevarande fall har klaganden i det nationella målet, såsom har påpekats i punkt 22 i förevarande dom, genom att åberopa bestämmelserna i direktiv 93/13, för avsikt att bestrida särskilt villkoren i tilläggsavtalet till det ursprungliga avtalet, som införts i detta sistnämnda avtal med stöd av 2015 års lag om konsumentkrediter, eftersom dessa villkor inte var tillräckliga för att erhålla full återbetalning av de fördelar som näringsidkaren dragit av de oskäligen villkoren i det ursprungliga låneavtalet.
- 55 Med detta sagt ska det erinras om att artikel 1.2 i direktiv 93/13, i enlighet med domstolens fasta praxis, föreskriver att avtalsvillkor som avspeglar ”bindande författningsföreskrifter” inte omfattas av direktivets tillämpningsområde. Detta uttryck innefattar, mot bakgrund av trettonde skälet i detta direktiv, dels sådana bestämmelser i den nationella lagstiftningen som gäller mellan de avtalsslutande parterna oberoende av deras val, dels dispositiva bestämmelser, det vill säga sådana bestämmelser som gäller mellan de avtalsslutande parterna om inget annat har avtalats (dom av den 21 december 2021, Trapeza Peiraios, C-243/20, EU:C:2021:1045, punkt 30 och där angiven rättspraxis).
- 56 Domstolen har dessutom redan tolkat denna artikel 1.2 i direktiv 93/13 så, att direktivet inte omfattar avtalsvillkor som avspeglar bindande nationella författningsföreskrifter och som enligt lag intagits efter det att ett konsumentkreditavtal ingåtts för att ersätta ett ogiltigt avtalsvillkor (dom av den 2 september 2021, Jelzálogbank m.fl., C-932/19, EU:C:2021:673, punkt 29 och där angiven rättspraxis).
- 57 Det undantag från direktivets tillämpningsområde som föreskrivs i dess artikel 1.2 är motiverat av att det i princip är rimligt att presumera att den nationella lagstiftaren har sett till att det sammantaget råder balans mellan parternas rättigheter och skyldigheter i vissa avtal, en balans som unionslagstiftaren uttryckligen har velat bevara (dom av den 21 december 2021, Trapeza Peiraios, C-243/20, EU:C:2021:1045, punkt 35 och där angiven rättspraxis).
- 58 Det ankommer på den nationella domstol vid vilken talan har väckts att pröva huruvida det aktuella villkoret omfattas av artikel 1.2 i direktiv 93/13 mot bakgrund av de kriterier som domstolen har fastställt, det vill säga med beaktande av de berörda låneavtalens beskaffenhet, allmänna systematik och bestämmelser samt det rättsliga och faktiska sammanhang som dessa avtal ingår i, varvid det samtidigt måste beaktas att undantaget i artikel 1.2 i detta direktiv – med hänsyn till direktivets konsumentskyddssyfte – ska tolkas restriktivt (dom av den 21 december 2021, Trapeza Peiraios, C-243/20, EU:C:2021:1045, punkt 37 och där angiven rättspraxis).
- 59 I förevarande fall har den hänskjutande domstolen angett att de villkor i tilläggsavtalet som Zagrebačka banka och klaganden i det nationella målet ingick i syfte att ändra sitt ursprungliga avtal på så sätt att lånet i schweizerfranc omvandlades till ett lån uttryckt i euro, återspeglar innehållet i bestämmelserna i kapitel IV.a i 2015 års lag om konsumentkrediter.
- 60 För det första har den hänskjutande domstolen påpekat att 2015 års lag om konsumentkrediter nämligen ålägger näringsidkarna att erbjuda de berörda konsumenterna en sådan ändring, och att det i lagen föreskrivs en särskild metod för att beräkna det nya beloppet för konsumentens kreditåtaganden. På samma sätt har den kroatiska regeringen i sitt skriftliga yttrande preciserat att bankernas självbestämmanderätt begränsades genom nämnda lag, eftersom de enligt densamma var tvungna att erbjuda konsumenterna möjligheten att ingå ett avtal om omvandling av deras befintliga avtal, vars innehåll fastställdes i denna bindande bestämmelse.

- 61 För det andra har den hänskjutande domstolen påpekat att alla parter som omfattas av tillämpningsområdet för 2015 års lag om konsumentkrediter har gjort ändringar i det ursprungliga avtalsförhållandet på grundval av en gemensam vilja och inte direkt på grundval av en lagstiftningsåtgärd, såsom till exempel var fallet i det mål som gav upphov till domen av den 14 mars 2019, Dunai (C-118/17, EU:C:2019:207). Även om varje konsument har haft möjlighet att vägra den omvandling som föreskrivs i denna lag, är det sig icke desto mindre så, att det ursprungliga avtalet, när konsumenten, såsom i det nationella målet, samtyckt till denna omvandling, ändrades för att ersätta de oskäligen avtalsvillkoren, vilket inte skedde frivilligt utan genom en skyldighet att tillämpa de omvandlingsregler som föreskrivs av den nationella lagstiftaren. Såsom generaladvokaten påpekade i punkt 50 i sitt förslag till avgörande ska inte enbart kravet på att konsumenten ska ge sitt samtycke anses utgöra ett hinder mot att villkoren anses avspegla bindande författningsföreskrifter, eftersom innehållet i detta tillägg i sin helhet fastställs i nämnda lag.
- 62 För det tredje framgår det, såsom generaladvokaten påpekade i punkt 51 i sitt förslag till avgörande, av beslutet om hänskjutande att den kroatiska lagstiftarens syfte var att skapa en balans mellan rättigheterna och skyldigheterna för de parter som berördes av 2015 års lag om konsumentkrediter.
- 63 Även om den rättsliga kvalificeringen slutligen ankommer på den hänskjutande domstolen, i enlighet med den rättspraxis om vilket det erinrats i punkt 58 ovan, framgår det att bestämmelserna i kapitel IV.a i nämnda lag utgör bestämmelser i nationell rätt som är bindande i den mening som avses i artikel 1.2 i direktiv 93/13, vilket innebär att avtalsvillkor som avspeglar de bestämmelser i samma lag som syftar till att ersätta ogiltiga villkor i ett avtal som ingåtts med en konsument inte omfattas av direktivets bestämmelser.
- 64 Mot bakgrund av det ovan anförda ska den första frågan besvaras enligt följande. Artikel 1.2 i direktiv 93/13 ska tolkas så, att direktivets materiella tillämpningsområde inte omfattar avtalsvillkor som avspeglar bestämmelser i nationell rätt enligt vilka näringsidkaren har varit skyldig att erbjuda konsumenten en ändring av det ursprungliga avtalet genom ett avtal vars innehåll fastställs i dessa bestämmelser och denna konsument har haft möjlighet att samtycka till en sådan ändring.

Den andra frågan

- 65 Med hänsyn till svaret på den första frågan saknas anledning att besvara den andra frågan.

Rättegångskostnader

- 66 Eftersom förfarandet i förhållande till parterna i det nationella målet utgör ett led i beredningen av samma mål, ankommer det på den hänskjutande domstolen att besluta om rättegångskostnaderna. De kostnader för att avge yttrande till domstolen som andra än nämnda parter har haft är inte ersättningsgilla.

Mot denna bakgrund beslutar domstolen (tredje avdelningen) följande:

Artikel 1.2 i rådets direktiv 93/13/EEG av den 5 april 1993 om oskäligen villkor i konsumentavtal ska tolkas så, att direktivets materiella tillämpningsområde inte omfattar avtalsvillkor som avspeglar bestämmelser i nationell rätt enligt vilka näringsidkaren har

varit skyldig att erbjuda konsumenten en ändring av det ursprungliga avtalet genom ett avtal vars innehåll fastställs i dessa bestämmelser och denna konsument har haft möjlighet att samtycka till en sådan ändring.

Underskrifter